

มาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ
Occupational Standard and Professional Qualifications

สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานศิลปหัตถกรรมและงานพื้นบ้าน สาขางานศิลป์แผ่นดิน

จัดทำโดย สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน)

1. ชื่อมาตรฐานอาชีพ

สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานศิลปหัตถกรรมและงานพื้นบ้าน สาขางานศิลป์แผ่นดิน

2. ประวัติการปรับปรุงมาตรฐาน

N/A

3. ทะเบียนอ้างอิง (Imprint)

N/A

4. ข้อมูลเบื้องต้น

เมื่อกล่าวถึง ศิลปกรรมไทย เป็นมรดกทางภูมิปัญญาที่มีการถ่ายทอดความรู้ ผ่านทักษะและประสบการณ์จนกลายเป็นเอกลักษณ์ทางความงามเฉพาะด้าน มีคุณค่าที่แสดงถึงอารยธรรมของไทย ความซาบซึ้งในสุนทรียภาพ และภูมิปัญญา ที่ชนชาติไทยได้คัดสรรและเรียนรู้ที่จะประดิษฐ์คิดค้นกรรมวิธี ขั้นตอน ที่ทำให้งานช่างศิลปกรรมเหล่านั้นได้รับยกย่องให้เป็นงานศิลป์แผ่นดิน โดยงานศิลป์แผ่นดินนั้นเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมของไทย มีความเชื่อมโยงกับความเชื่อ ประเพณี และยังได้รับการอุปถัมภ์จากหน่วยงานของรัฐเสมอมา งานศิลปกรรมไทยจึงยังคงถือปฏิบัติเป็นอาชีพที่ได้รับการสืบทอดเรื่อยมา

ปัจจุบันการนำต้นทุนจากมรดกทางวัฒนธรรมมาเปลี่ยนบทบาทหน้าที่เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป งานศิลป์แผ่นดินหรืองานหัตถศิลป์ระดับสูงกลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่ระลึก เป็นองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดกันในสถานประกอบการ สร้างรายได้ให้แก่ผู้ประกอบการเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้คุณค่าของผลงานเหล่านั้นไม่เพียงเป็นเครื่องยืนยันความสามารถของงานช่างไทยเท่านั้น ยังเป็นเครื่องสะท้อนถึงความต้องการของตลาดแรงงานที่ยังคงมีกำลังการผลิต มีตลาดรองรับ และเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงความเป็นไทยได้อีกด้วย

กลุ่มงานช่าง 5 กลุ่ม ที่มีผู้ให้ความสนใจ และเป็นกำลังหลักในการเผยแพร่ทักษะฝีมือของศิลปะไทยในปัจจุบัน อีกทั้งยังต้องการได้รับการผลักดันและสนับสนุนจากองค์กร หน่วยงานรัฐ ในการที่จะสร้างเครื่องมือที่ก่อให้เกิดการฝึกอบรมและทดสอบสมรรถนะวิชาชีพ ได้แก่ ช่างเขียน ช่างปั้น ช่างรัก ช่างหัวโชน ช่างพัสดราภรณ์

ช่างเขียน เป็นงานช่างที่มีความสำคัญต่องานช่างทุกกลุ่ม ผู้ที่มีทักษะขั้นสูงในงานช่างเขียนจะสามารถสร้างสรรค์งานประเภทอื่น ๆ ได้อย่างงดงาม ถูกต้อง และมีมาตรฐาน ช่างเขียนนั้นหมายรวมถึงผู้วาดลวดลาย ออกแบบลวดลาย เขียนสีด้วยพู่กัน

ช่างปั้น เป็นช่างที่มีส่วนสำคัญในการตกแต่งงานสถาปัตยกรรม การซ่อมแซมบูรณะอาคาร ศาสนสถานที่มีการใช้ปูนปั้นเป็นส่วนประกอบ ทั้งที่เป็นการปั้นปูนสด และปูนสำเร็จรูป ผู้ที่จะสามารถมีความชำนาญในด้านทักษะทางประติมากรรมแล้วยังต้องมีความรู้ความเข้าใจในคุณสมบัติของวัสดุ ส่วนประกอบ ส่วนผสม และการใช้เครื่องมือในการปฏิบัติงานด้วย

ช่างรัก เป็นช่างที่มีความรู้ด้านการนำยารักษามาใช้เป็นส่วนประกอบในการสร้างสรรค์งานศิลปะไทยได้แก่ งานลายรดน้ำ งานประดับมุก งานประดับกระจก เครื่องเงิน ตลอดจนการปิดทอง รักคือวัสดุสำคัญในการที่จะส่งเสริมให้ผลงานสร้างสรรค์ตามประเภทต่าง ๆ นี้เกิดความงดงามขึ้นด้วยกรรมวิธีที่แตกต่างออกไปอีก งานรักจึงเป็นที่ต้องการของแวดวงศิลปะไทยอย่างมาก จึงเกิดหลักสูตรที่เป็นการส่งเสริมให้ผู้ที่มีความสนใจได้เรียนรู้ และการรับรองความสามารถ เช่น หลักสูตรเครื่องเงิน 800 ชั่วโมง โดยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี โครงการฝึกอบรมความรู้ด้านศิลปกรรมของช่างสิบหมู่ที่เปิดสอนให้แก่บุคคลทั่วไปจำนวนจำกัด ปีละ 1 ครั้ง เป็นต้น

ช่างหัวโชน เป็นงานหัตถศิลป์ระดับสูงที่ผู้ที่จะสามารถทำหัวโชนได้นั้นจะต้องมีความเข้าใจในขนบ และมีความเข้าใจในกระบวนการสร้างสรรค์ ตลอดจนการแก้ไขปัญหา แต่เดิมนั้นหัวโชนสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการแสดงโขน ผู้เล่นมักมีความสัมพันธ์กับช่างผู้ทำเพื่อปรับลดขนาดของหัวโชนให้มีความพอดีสำหรับใช้ในการแสดง ปัจจุบันหัวโชนเป็นตัวแทนของมรดกทางวัฒนธรรม ส่งผลให้ความต้องการหัวโชนมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น ในการประกอบพิธีไหว้ครูต่าง ๆ มีการนำหัวโชนมาประกอบพิธีด้วย เช่นนี้แล้วช่างหัวโชนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

ในปี พ.ศ. 2561 องค์กรยูเนสโกประกาศให้โขนเป็นมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของมนุษยชาติรายการแรกของประเทศไทย จึงเกิดการสำรวจกลุ่ม คณะ ที่ยังคงมีการจัดแสดงโขน

เป็นการรวบรวมเครือข่ายที่ทำให้ช่างทำหัวโชนมีโอกาสในการเผยแพร่ผลงานได้อย่างกว้างขวางมากขึ้นจากเดิมที่อาจมีการเผยแพร่เฉพาะคนรู้จักเท่านั้น

ช่างพัสดราภรณ์ เป็นงานช่างที่เป็นส่วนประกอบหลักประการหนึ่งในการแสดงโขน พัสดราภรณ์คือเครื่องโขน ประกอบด้วย ชุดการแสดง และหมายรวมถึงชุดละครที่ต้องใช้ทักษะด้านการตัดเย็บและการปักด้วยวัสดุต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความงาม และยังคงขนบของลวดลายบางประการไว้ อย่างไรก็ตามกลุ่มช่างปักผ้าเครื่องโขน ละครนี้มีอยู่อย่างจำกัด เนื่องจากราคาของวัสดุค่อนข้างสูง เพราะเป็นวัสดุนำเข้าจากต่างประเทศ ชุดมีอายุการใช้งานนาน ในด้านการสร้างแรงจูงใจให้กลุ่มช่างใหม่ ๆ เขารับการถ่ายทอดและสืบสานความรู้เป็นไปด้วยความยากลำบาก หากมีการสนับสนุนด้านการแสดงโขนละครมากขึ้นก็ย่อมส่งผลให้กลุ่มช่างพัสดราภรณ์มีงานมากขึ้นได้

การสร้างแรงจูงใจในการสงวนรักษาองค์ความรู้ด้วยการสนับสนุนจากภาครัฐ เอกชนจะสามารถทำให้ชุมชนที่มีวิถีของการปักผ้าเครื่องโขน ละครเหล่านี้มีความเข้มแข็ง และถ่ายทอดทักษะที่สั่งสมอยู่กับตัวนั้นให้เป็นชุดองค์ความรู้ในการฝึกทักษะวิชาชีพได้ต่อไป

งานช่างศิลป์แผ่นดิน มีความสำคัญต่อความมั่นคงของชาติ เป็นการส่งเสริมการสำนึกในคุณค่าของ ภูมิปัญญาและความพัฒนาทางด้านงานศิลปวัฒนธรรม กลุ่มช่างรุ่นใหม่ที่มีความสนใจฝึกปฏิบัติจนเกิดความชำนาญ แมว่าไม่ได้อยู่ในระบบของสถานศึกษาก็สามารถได้รับการยกย่อง และมีเครื่องยืนยันความสามารถด้วยการฝึกอบรมและทดสอบสมรรถนะวิชาชีพเพื่อเป็นการรับรองความสามารถ และเพิ่มโอกาสการแข่งขันที่สามารถยกระดับสู่สากลได้ในกลุ่มประเทศที่มีลักษณะทางวัฒนธรรมคล้ายคลึงกับไทย จะมีกลุ่มงานช่างต่าง ๆ ที่ผลิตสินค้าทางวัฒนธรรมออกจำหน่าย หากช่างไทยมีทักษะฝีมือที่มีคุณภาพสูง

ผ่านการรับรอง จะเป็นฐานให้กลุ่มงานช่างศิลป์แผ่นดินเป็นที่รับรู้และต้องการของนานาชาติ

5. ประวัติการปรับปรุงมาตรฐานในแต่ละครั้ง

N/A

6. ครั้งที่

ครั้งที่ 1

7. คุณวุฒิวิชาชีพที่ครอบคลุม (Professional Qualifications included)

สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานศิลปหัตถกรรมและงานพื้นบ้าน

สาขางานศิลป์แผ่นดิน

อาชีพช่างพัสดราภรณ์แบบศิลปะไทย ระดับ 5

8. คุณวุฒิวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง (Related Professional Qualifications)

N/A

9. หน่วยสมรรถนะทั้งหมดในมาตรฐานอาชีพ (List of All Units of Competence within this Occupational Standards)

รหัสหน่วยสมรรถนะ	เนื้อหา
01521	ปักเดินเส้นตรงบนลวดลายในงานพัสดราภรณ์
01522	ปักลวดลายธรรมชาติในงานพัสดราภรณ์
01523	ปักลายกระจัง

10. ระดับคุณวุฒิ

10.1 สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานศิลปหัตถกรรมและงานพื้นบ้าน สาขางานศิลป์แผ่นดิน อาชีพช่างพัสดราภรณ์แบบศิลปะไทย ระดับ 5

คุณลักษณะของผลการเรียนรู้ (Characteristics of Outcomes)

เป็นหน่วยสมรรถนะที่ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ และทักษะในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในงานปัก จัดเตรียมเสด็จ คัดลอกและวางแบบทาบลายบนผ้า กรึงลายบนเสด็จ ปักเดินเส้นต่างๆ ปักลวดลายธรรมชาติ และปักลายกระจังในงานพัสดราภรณ์ได้

การเลื่อนระดับคุณวุฒิวิชาชีพ (Qualification Pathways)

ที่เข้าสู่คุณวุฒิวิชาชีพ อาชีพช่างพัสดราภรณ์แบบศิลปะไทย ระดับ 5 ต้องมีคุณสมบัติดังนี้

1. มีอายุไม่น้อยกว่า 18 ปีบริบูรณ์
2. สอบผ่านการประเมินคุณวุฒิวิชาชีพ อาชีพ ช่างพัสดราภรณ์แบบศิลปะไทย ระดับ 4 และทำงานในระดับระดับนั้นไม่น้อยกว่า 1 ปี หรือ
3. มีประสบการณ์ในงานช่างพัสดราภรณ์แบบศิลปะไทย ไม่น้อยกว่า 2 ปี
4. ผ่านเกณฑ์คุณสมบัติด้านวิชาชีพ (Professional Profile) รวมกับการสอบสัมภาษณ์ และการสอบสาธิตการปฏิบัติงานสำหรับหน่วยสมรรถนะในระดับนี้จำนวน 3 หน่วย

หลักเกณฑ์การต่ออายุหนังสือรับรองมาตรฐานอาชีพ

N/A

กลุ่มบุคคลในอาชีพ (Target Group)

ผู้ที่ปฏิบัติงานในอาชีพช่างพัสดราภรณ์แบบศิลปะไทย

หน่วยสมรรถนะ (หน่วยสมรรถนะทั้งหมดของคุณวุฒิมัธยมศึกษาปีที่)

01521 บั๊กเดินเส้นตรงบนลวดลายในงานพัสดรรณณ์

01522 บั๊กลวดลายธรรมชาติในงานพัสดรรณณ์

01523 บั๊กลายกระจัง

ตารางแผนผังแสดงหน้าที่

1. ตารางแสดงหน้าที่ 1

ประกาศใช้ ณ 21/07/2565

ตาราง 1 : FUNCTIONAL MAP แสดง KEY PURPOSE , KEY ROLES , KEY FUNCTION

ความมุ่งหมายหลัก Key Purpose	บทบาทหลัก Key Roles		หน้าที่หลัก Key Function	
	รหัส	คำอธิบาย	รหัส	คำอธิบาย
อนูรักษ์ สืบสานและพัฒนาศิลปปะประจำชาติเพื่อเศรษฐกิจสร างสรรค์	01	การอนูรักษ์ศิลปปะประจำชาติ	015	งานช่างพัสดรรณณ์แบบศิลปะไทย

คำอธิบาย ตารางแผนผังแสดงหน้าที่เป็นแผนผังที่ใช้วิเคราะห์หน้าที่งานเพื่อให้ได้หน้าที่หลัก (Key Function)

2. ตารางแสดงหน้าที่ 1 (ต่อ)

ประกาศใช้ ณ 21/07/2565

ตาราง 2 : FUNCTIONAL MAP แสดง KEY FUNCTION , UNIT OF COMPETENCE , ELEMENT OF COMPETENCE

หน้าที่หลัก Key Function		หน่วยสมรรถนะ Unit of Competence		หน่วยสมรรถนะย่อย Element of Competence	
รหัส	คำอธิบาย	รหัส	คำอธิบาย	รหัส	คำอธิบาย
015	งานช่างอุตสาหกรรมแบบศิลปะไทย	01521	ปักเดินเส้นตรงบนลวดลายในงานอุตสาหกรรม	015211	ตัดดินเตรียมปักในงานอุตสาหกรรม
				015212	ปักเลื่อม และดินแบบต่างๆเดินเป็นเส้นตรง
				015213	ปักเดินเกลียวเดินเป็นเส้นตรง และเส้นวงกลม
				015214	ปักหมุนถมดินตามลายเส้น
		01522	ปักลวดลายธรรมชาติในงานอุตสาหกรรม	015221	ปักลายทักซิมาวัตร
				015222	ปักเกลียวหมุนเข็กลายเกลียวก้านขดพรรณพฤกษา
				015223	ปักลายใบไม้
		01523	ปักลายกระจัง	015231	ปักดินขอกำหนดลายกระจัง
				015232	ถมดินในลวดลายกระจัง
				015233	ปักหมุนลวดลายหมุน ในลวดลายกระจัง
				015234	ปักลวดลายบริเวณกรอบลาย

คำอธิบาย

ตารางแผนผังแสดงหน้าที่ (ต่อ) เป็นแผนผังที่ใช้วิเคราะห์หน้าที่งานหลังจากได้หน้าที่หลัก (Key Function) เพื่อให้ได้ หน่วยสมรรถนะ (Unit of Competence) และหน่วยสมรรถนะย่อย (Element of Competence)

1. รหัสหน่วยสมรรถนะ 01521
2. ชื่อหน่วยสมรรถนะ ปักเดินเส้นตรงบนลวดลายในงานพัสดุกรรม
3. ทบทวนครั้งที่ N/A
4. สร้างใหม่ ปรับปรุง

5. สำหรับชื่ออาชีพและรหัสอาชีพ (Occupational Classification)

ช่างพัสดุกรรม TSCO 7332.40 ช่างปักผ้าด้วยมือ, ISCO 7319 : ช่างงานหัตถกรรม (กรรมวิธีแบบดั้งเดิม)

6. คำอธิบายหน่วยสมรรถนะ (Description of Unit of Competency)

บุคคลผู้มีสมรรถนะตามหน่วยสมรรถนะนี้ต้องมีความรู้และทักษะในการใช้ดินแบบต่าง ๆ เพื่อการปักในงานพัสดุกรรม ตั้งแต่การตัดดินประเภทต่าง ๆ รวมถึงมีทักษะการใช้เทคนิคในการปัก ทั้งการปักเลื่อม หักดินข้อ กรังใหม่ ปักหักแล่ง การปักเดินเกลียว รวมไปถึงการปักหมุนเพื่อหมุนให้ลายหมุนขึ้นตามลักษณะลาย

7. สำหรับระดับคุณวุฒิ

1	2	3	4	5	6	7	8
☐	☐	☐	☐	☒	☐	☐	☐

8. กลุ่มอาชีพ (Sector)

ช่างพัสดุกรรมแบบศิลปะไทย

9. ชื่ออาชีพและรหัสอาชีพอื่นที่หน่วยสมรรถนะนี้สามารถใช้ได้ (ถ้ามี)

N/A

10. ข้อกำหนดหรือกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง (Licensing or Regulation Related) (ถ้ามี)

N/A

11. สมรรถนะย่อยและเกณฑ์การปฏิบัติงาน (Elements and Performance Criteria)

สมรรถนะย่อย (Element)	เกณฑ์ในการปฏิบัติงาน (Performance Criteria)	วิธีการประเมิน (Assessment)
015211 ตัดดินเตรียมปักในงานพัสดุกรรม	1.1 สามารถใช้อุปกรณ์ตัดดินข้อ ดินโปร่ง ดินมัน ไหมกิมเงี้งให้ถูกต้องเหมาะสมกับขนาดลาย 1.2 กำหนดพรมเลือกขนาดเข็ม สีด้ายให้เหมาะสมกับสีของดิน ไหมกิมเงี้ง แล่ง 1.3 อธิบายลักษณะวัสดุอุปกรณ์ที่นำมาใช้ในงานพัสดุกรรมแต่ละประเภท	การสาธิตการปฏิบัติงาน การสัมภาษณ์
015212 ปักเลื่อม และดินแบบต่างๆเดินเป็นเส้นตรง	2.1 สามารถปักเลื่อม ตามลักษณะลายได้อย่างถูกวิธี 2.2 กำหนดขนาดเข็ม สีด้ายให้เหมาะสมกับสีเลื่อม ดิน ไหม แล่ง 2.3 อธิบายรูปลักษณะวัสดุมีค่า ที่นำมาใช้ปักงานพัสดุกรรม	การสาธิตการปฏิบัติงาน การสัมภาษณ์
015213 ปักเดินเกลียวดินเป็นเส้นตรง และเส้นวงกลม	3.1 สามารถปักเดินดินโปร่ง ดินมัน ปักแบบตีเกลียวในตัวลักษณะเกลียวเส้นตรง วงกลมอย่างถูกวิธี 3.2 สามารถปักลักษณะเกลียวเรียงตัวพอดี ดินไม่แตกหักหรือยับ 3.3 กำหนดขนาดเข็ม สีด้ายให้เหมาะสมกับสีดิน	การสาธิตการปฏิบัติงาน

สมรรถนะย่อย (Element)	เกณฑ์ในการปฏิบัติงาน (Performance Criteria)	วิธีการประเมิน (Assessment)
015214 ปักหมุนถมดินตามลายเส้น	4.1 สามารถปักหมุนด้วยเชือก เส้นไหม เส้นฝ้าย หรือสำลี เพื่อหมุนให้ลายนูนขึ้นตามลักษณะลาย 4.2 สามารถถมดิน ตามลายที่หมุนด้วยเชือก เส้นไหม เส้นฝ้าย สำลี 4.3 อธิบายกรรมวิธีในการปักลายหมุนถมดิน	การสาธิตการปฏิบัติงาน การสัมภาษณ์

12. ความรู้และทักษะก่อนหน้าที่จำเป็น (Pre-requisite Skill & Knowledge)

1. ความเข้าใจในลวดลาย และลักษณะการใช้สีในงานพัสดรรากรณ์
2. รู้จักวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในงานพัสดรรากรณ์ประเภทต่าง ๆ
3. ความเข้าใจลักษณะของลวดลายปักพื้นฐานด้วยวัสดุประเภทต่าง ๆ

13. ทักษะและความรู้ที่ต้องการ (Required Skills and Knowledge)

(ก) ความต้องการด้านทักษะ

1. ทักษะการตัดดินข้อ ดินโปร่ง ดินมัน ไหมกิมเจิ้งให้ถูกต้องเหมาะสมกับขนาดของลวดลาย
2. ทักษะการปักเลื่อม ปักหักดินข้อ ปักลือกไหมกิมเจิ้ง ปักกริ่งไหม (หักทองขวาง) ปักหักแล่ง (พับแล่ง) ตามลักษณะลายได้อย่างถูกวิธี
3. ทักษะการปักเดินดินโปร่ง ดินมัน ปักแบบตีเกลียวในตัวลักษณะเกลียวเส้นตรง วงกลมอย่างถูกวิธี
4. ทักษะการปักหมุนด้วยเชือก เส้นไหม เส้นฝ้าย หรือสำลี เพื่อหมุนให้ลายนูนขึ้นตามลักษณะของลวดลาย

(ข) ความต้องการด้านความรู้

1. ความรู้เกี่ยวกับประเภทของวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมสำหรับใช้ในการปักในแต่ละลวดลาย
2. ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของวัสดุแต่ละประเภท
3. ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบลวดลายปัก เข้าใจวิธีวางจิ้งหะ ช่องไฟของลาย
4. ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการใช้สีในงานพัสดรรากรณ์

14. หลักฐานที่ต้องการ (Evidence Guide)

(ก) หลักฐานการปฏิบัติงาน (Performance Evidence)

ผ้าที่ปักเดินเลื่อมและดินแบบต่าง ๆ เป็นเส้นตรงบนลวดลายในงานพัสดรรากรณ์

(ข) หลักฐานความรู้ (Knowledge Evidence)

1. ระบุหรืออธิบายรูปลักษณะ ชนิด และประเภทของดินแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสมสำหรับใช้ในการปักในแต่ละลวดลาย
2. ระบุหรืออธิบายการกำหนดรูปแบบลวดลายปัก เข้าใจวิธีวางจิ้งหะ ช่องไฟของลาย
3. ระบุหรืออธิบายทฤษฎีการใช้สีในงานพัสดรรากรณ์

(ค) คำแนะนำในการประเมิน

หลักฐานที่ต้องการเพื่อแสดงถึงสมรรถนะในส่วนนี้ ต้องมีความสำคัญและตอบสนองตามข้อกำหนดของสมรรถนะย่อยและเกณฑ์การปฏิบัติงาน โดยต้องแสดงถึง

1. ความรู้พื้นฐานและทักษะที่เกี่ยวข้องกับการใช้วัสดุอย่างเหมาะสมกับลวดลาย เข้าใจในลวดลาย และลักษณะการใช้สีในงานพัสดรรากรณ์
2. ความสมบูรณ์ของผลงานในการปฏิบัติกรปักเดินเส้นในลักษณะต่าง ๆ ด้วยวัสดุหลากหลายประเภท รู้จักวิธีวางจิ้งหะช่องไฟของลาย

(ง) วิธีการประเมิน

1. การประเมินผลความรู้โดยประเมินจากแบบทดสอบความรู้
2. การประเมินผลการปฏิบัติโดยใช้การประเมินจากแบบทดสอบการปฏิบัติงาน
3. การประเมินผลโดยการพิจารณาจากแฟ้มสะสมผลงาน และการสัมภาษณ์

15. ขอบเขต (Range Statement)

(ก) คำแนะนำ

ผู้เข้ารับการประเมินต้องมีความรู้และทักษะในการปักเดินเส้นต่าง ๆ ในงานพัสดรรากรณ์ ดังนี้

1. สามารถปักแบบหักดินข้อ ถมดินโปร่งมดินเกลียว เดินเลื่อมเป็นเส้นในลักษณะต่าง ๆ
2. กำหนดขนาดเข็ม สีด้ายให้เหมาะสมกับสีของดิน ไหมกิมเจิ้ง แล่ง

(ข) คำอธิบายรายละเอียด

ผู้ที่มีทักษะในการปักผ้าในงานช่างพัสดรรากธรรม จะต้องมีความเข้าใจในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ลวดลาย จังหวะของไฟของลาย การเลือกใช้วัสดุ กรรมวิธีในการปัก ตลอดจนขั้นตอนการเก็บรักษา เพราะวัสดุที่ใช้ในงานปักผ้าของช่างพัสดรรากธรรมนั้นต้องใช้ความระมัดระวังไม่ให้เกิดการเสียหายขึ้น โดยมากวัสดุที่ใช้ได้แก่ ดินข้อ ดินโปร่ง โคมเงิน โคมทอง เป็นต้น ซึ่งกระบวนการต่าง ๆ ข้างแต่ละกลุ่มอาจจะมีเทคนิควิธีการที่สร้างเอกลักษณ์เฉพาะขึ้น

ความงดงามของงานปักนั้นจึงไม่ใช่เพียงแต่สามารถปักไปตามลวดลายที่กำหนดเท่านั้น หากแต่ยังมีระดับเชิงของความประณีตที่เพิ่มเติมมูลค่าให้แก่ผลงานได้อีกด้วย ขึ้นตอนกว้าง ๆ ในงานพัสดรรากธรรม มีดังนี้

1. การลอกลายบนผ้าปักให้ถูกตำแหน่งของเครื่องแต่งกายแต่ละตัวละคร การใช้สีผ้า การชิงสะตั้ง

การตัดขนาดของดินโปร่งให้มีขนาดเหมาะสมกับลวดลายที่ใช้ในงานปัก การจัดเก็บดิน การใช้เข็มร้อยดิน การใช้ดินข้อและดินโปร่ง การใช้เชือกติดเพื่อหนุนลาย

2. ขึ้นปัก ผู้ปักจะต้องนั่งในตำแหน่งที่เหมาะสมมีพื้นที่สำหรับทำงาน การนำไม้สะตั้งซึ่งด้วยผ้าต่วนประกบผ้าติดเพื่อป้องกันไม่ให้ผ้าขาดขณะปัก และใช้ด้ายเนา การแทงเข็มเพื่อนำดินลงบรรจุปัก

วัสดุที่ใช้ปักงานพัสดรรากธรรมย่อมมีการประดับตกแต่งด้วยวัสดุมีค่า วัสดุrolังการ เช่นปักด้วยไหม และไหมทอง พร้อมกับประดับด้วยไข่มุกและพลอย การปักผ้าที่ใช้วัสดุที่ทำมาจากโลหะมีค่ารูปทรงต่าง ๆ เป็นวัสดุหลักในการปัก โลหะมีค่านี้อาจมีหลากหลายรูปแบบและมีชื่อเรียกดังนี้

3. ดิน คือโลหะที่ตีเป็นเส้น แล้วนำมาขดเป็นรูปวงกลม มีรูปร่างเหมือนลวดสปริง มีหลายชนิด เช่น ดินมัน ดินดำน ดินโปร่ง

ดินที่ใช้ในงานพัสดรรากธรรมส่วนใหญ่นำเข้ามาจากประเทศฝรั่งเศส ซึ่งมีส่วนผสมของทองคำแท้และเงินแท้จึงมีราคาสูง ทั้งนี้ดินทองดินเงินที่นิยมใช้ในปัจจุบัน นำเข้ามาจาก 3 ประเทศซึ่งมีจุดเด่นจุดด้อยแตกต่างกันตามลักษณะการใช้งานและวัสดุที่นำมาทำ ได้แก่ ดินอินเดีย ดินฝรั่งเศส และดินอิตาลี

- ดินอินเดีย จะมีขนาดใหญ่ และน้ำหนักมากกว่าดินพลาสติกทั่ว ๆ ไป ต้องใช้เทคนิคปักด้วยมืออย่างเดียว ราคาของดินอินเดียมีตั้งแต่หลักร้อย ไปจนถึงหลักหมื่นบาท แตกต่างกันไปตามขนาดและเปอร์เซ็นต์ของทองที่ผสมอยู่ มีขายแบบเป็นใจ เป็นมัด ๆ หรือชั่งขายเป็นกิโล ข้อด้อยของดินอินเดีย คือ มีส่วนผสมของทองจึงทำให้มีน้ำหนัก เป็นตัวนำไฟฟ้า และมีการหดตัวได้ตามสภาพอากาศ มีการทำปฏิกิริยากับอากาศและคราบเหงื่ออาจทำให้ดำได้ อีกทั้งยังมีความคมมาก ๆ ถ้าผู้ปักไม่ชำนาญคมดินจะบาดฝ่าจนขาด และอาจจะบาดมือได้หากรุนแรง ๆ

- ดินอิตาลี มีความคงทนมากกว่าดินอินเดีย มีสีสม่ำเสมอเหลืองนวลสวยงาม และมีคุณภาพดีกว่าดินอินเดีย
- ดินฝรั่งเศส มีลักษณะคล้ายกับดินอินเดีย และดินอิตาลี แต่จะแตกต่างกันในส่วนผสม และเปอร์เซ็นต์ของทองคำ ดินอินเดียจะออกสีเหลืองเข้ม ดินอิตาลีจะออกสีเหลืองนวล ส่วนดินฝรั่งเศสจะออกสีเหลืองทอง การทอลายดินละเอียดประณีต มีความคงทน แวววาว และสวยงามมากที่สุดในการปักดินทั้ง3ชนิด

2. แลง คือ โลหะที่ตีเป็นเส้นแบน ลักษณะคล้ายเส้นดอกสำหรับสานเครื่องจักรสาน
3. เลื่อม เกิดจากการนำเส้นโลหะที่ตีได้ความยาวตามต้องการ แล้วตีให้เป็นรูปวงกลมแบนหรือกลมเหมือนฝาชี หรือรูปร่างเป็นดาวหลาย ๆ แฉก
4. ไหมทอง คือโลหะที่ตีเป็นเส้นขนาดเล็ก แล้วนำมาพันควบกับเส้นไหมหรือด้าย

งานพัสดรรากธรรมนิยมตกแต่งเพิ่มเติมด้วยวัสดุชนิดอื่น เช่น รัตนชาติ แก้ว กระชาก หรือไหมสีต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความงดงามอลังการ ทำให้เป็นของที่สูงค่า

การปักดินเส้นในลักษณะต่าง ๆ ถือเป็นทักษะขั้นพื้นฐานที่ช่างพัสดรรากธรรมต้องผ่านการฝึกฝนจนชำนาญจึงสามารถเข้าสู่กระบวนการฝึกลวดลายในขั้นที่สูงขึ้น โดยพื้นฐานการปักดินเส้นนั้นเริ่มตั้งแต่

1. การใช้อุปกรณ์ตัดดินข้อ ดินโปร่ง ดินมัน ไหมกิมเจ็ง (ไหมทอง) ตามลายที่กำหนด เนื่องด้วยดินต่าง ๆ นั้นมีราคาสูง การตัดดินจึงถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญในลำดับขั้น
2. การเลือกสีด้ายให้เหมาะสมกับสีของดิน ไหมกิมเจ็ง แลง ก็นับว่าเป็นส่วนสำคัญสำหรับช่างฝึกหัด
3. การปักดินข้อ ปักดินโปร่ง ปักดินมัน ปักแบบตีเกลียวในตัว ลักษณะเกลียวเส้นตรง วงกลม อย่างถูกวิธี และลักษณะเกลียวเรียงตัวพอดี เกลียวไม่แน่นไม่หลวมเกินไป

4. ดินไม่แตกหักหรือยับ
4. บักเดินเลื่อม เรียงตัวพอดี ไม่บิดเป็นคลื่น ล็อกเลื่อมได้อย่างถูกวิธีตามลักษณะลาย
5. บักริงใหม่ หักทองขวาง ตามลักษณะลาย
6. บักเกลียวหนุนเชือกให้ลวดลายหนุนขึ้นตามลักษณะลาย

เมื่อปักเดินเส้นจนชำนาญเริ่มปักในลวดลายที่มีความยากและซับซ้อนมากขึ้น ดังนี้

1. บักหนุนให้ลวดลายหนุนขึ้น ด้วยเชือก เส้นไหม เส้นฝ้าย หรือสำลี ให้ลวดลายหนุนขึ้น เหน็บขัด มีมิติ สวยงาม และเลือกชนิดของดินให้เหมาะสมกับลวดลายที่ทำการปัก
2. บักเดินเส้นบริเวณขอบ หรือปักลวดลายที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ด้วยการเดินเส้นบริเวณขอบหลังที่ปักลวดลาย ด้วยการใส่เส้นไหมสีต่าง ๆ

หรือเลือกชนิดของดินต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับลวดลาย

3. บักทึบ ด้วยเส้นไหม บักในลวดลายที่มีขนาดใหญ่ หรือบางลวดลายต้องปักหนุนด้านล่างก่อนแล้วจึงปักทับลงที่ละเส้น เพื่อเพิ่มมิติความอ่อนช้อย
4. บักขอยไหมให้เต็มลวดลาย ไขกับลวดลายที่มีขนาดใหญ่และไล่สีเส้นของไหมจากโทนอ่อนไปเข้ม เพื่อให้ภาพที่ปักออกดูมีมิติราวกับงานจิตรกรรม
5. บักดินเงิน ดินทอง หรือปักกลมลวดลายด้วยดิน แลง ประเภทต่าง ๆ กลมกลืนกันตลอดทั้งลวดลาย ทั้งเส้น หรือปักร่วมกับวัสดุอื่น ๆ เช่น เลื่อม ลูกบิด ไข่มุก

ปักแมลงทับ อัญมณีสี

16. หน่วยสมรรถนะร่วม (ถ้ามี)

N/A

17. อุตสาหกรรมร่วม/กลุ่มอาชีพร่วม (ถ้ามี)

N/A

18. รายละเอียดกระบวนการและวิธีการประเมิน (Assessment Description and Procedure)

1. การสอบปฏิบัติ
2. การสอบสัมภาษณ์
3. รายละเอียดกระบวนการประเมิน เครื่องมือและเกณฑ์การประเมินอยู่ในคู่มือการประเมินสมรรถนะ

1. รหัสหน่วยสมรรถนะ 01522
2. ชื่อหน่วยสมรรถนะ ปักลวดลายธรรมชาติในงานพัสดราภรณ์
3. ทบทวนครั้งที่ N/A
4. สร้างใหม่ ปรับปรุง

5. สำหรับชื่ออาชีพและรหัสอาชีพ (Occupational Classification)

ช่างพัสดราภรณ์ TSCO 7332.40 ช่างปักผ้าด้วยมือ, ISCO 7319 : ช่างงานหัตถกรรม (กรรมวิธีแบบดั้งเดิม)

6. คำอธิบายหน่วยสมรรถนะ (Description of Unit of Competency)

บุคคลผู้มีความรู้และทักษะในการปักลายทักซิมาวัตร การปักเกลียวหนูนเชื่อมเกลียวกันขดพรรณพฤกษา และการปักลายใบไม้ขนาดต่าง ๆ ด้วยวัสดุหลากหลายประเภท อาทิ เลื่อม ดิ้นโปร่ง ดิ้นมันได้

7. สำหรับระดับคุณวุฒิ

1	2	3	4	5	6	7	8
☐	☐	☐	☐	☒	☐	☐	☐

8. กลุ่มอาชีพ (Sector)

ช่างพัสดราภรณ์แบบศิลปะไทย

9. ชื่ออาชีพและรหัสอาชีพอื่นที่หน่วยสมรรถนะนี้สามารถใช้ได้ (ถ้ามี)

N/A

10. ข้อกำหนดหรือกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง (Licensing or Regulation Related) (ถ้ามี)

N/A

11. สมรรถนะย่อยและเกณฑ์การปฏิบัติงาน (Elements and Performance Criteria)

สมรรถนะย่อย (Element)	เกณฑ์ในการปฏิบัติงาน (Performance Criteria)	วิธีการประเมิน (Assessment)
015221 ปักลายทักซิมาวัตร	1.1 สามารถปักเดินเลื่อม ปักเดินเกลียวดิ้นโปร่ง ดิ้นมัน บนเลื่อมลายทักซิมาวัตร (ลายขนตัวละครลิง) 1.2 สามารถปักเดินเกลียวดิ้นโปร่ง ดิ้นมัน บนเลื่อมอย่างถูกวิธี ลักษณะเกลียวดิ้นและเลื่อมเรียงตัวพอดี ดิ้นไม่แตกหักหรือยับ เลื่อมไม่บิดเป็นคลื่น 1.3 กำหนดขนาดเข็ม สีด้ายให้เหมาะสมกับสีดิ้น สีเลื่อม 1.4 อธิบายกรรมวิธีในการปักลายเลื่อมในงานพัสดราภรณ์ 1.5 อธิบายทฤษฎีการใช้สีในงานพัสดราภรณ์	การสาธิตการปฏิบัติงาน การสัมภาษณ์
015222 ปักเกลียวหนูนเชื่อมเกลียวกันขดพรรณพฤกษา	2.1 สามารถปักเดินดิ้นโปร่ง ดิ้นมัน ปักแบบตีเกลียวในตัวลักษณะเส้นลวด ลายเกลียวกันขด ลายพรรณพฤกษา ขนาดต่าง ๆ อย่างถูกวิธี 2.2 สามารถปักเดินดิ้นลักษณะเกลียวเรียงตัวพอดี ดิ้นไม่แตกหักหรือยับ 2.3 กำหนดเลือกขนาดเข็ม สีด้ายให้เหมาะสมกับสีดิ้น	การสาธิตการปฏิบัติงาน

สมรรถนะย่อย (Element)	เกณฑ์ในการปฏิบัติงาน (Performance Criteria)	วิธีการประเมิน (Assessment)
015223 ปักกลายใบไม้	3.1 สามารถปักดินโป่ง ดินมันเป็นลายใบไม้ขนาดต่าง ๆ อย่างถูกวิธี 3.2 สามารถปักดินเรียงตัวสอดทับกันจนขึ้นจนกลายเป็นรูปทรงใบไม้แบบปลายตรง แบบปลายสะบัดขวา แบบปลายสะบัดซ้าย 3.3 สามารถปักเดินดินลักษณะเกลียวเรียงตัวพอดี ดินไม่แตกหักหรือยับ 3.4 กำหนดเลือกขนาดเข็ม สีด้ายให้เหมาะสมกับสีดิน	การสาธิตการปฏิบัติงาน

12. ความรู้และทักษะก่อนหน้าที่จำเป็น (Pre-requisite Skill & Knowledge)

1. ความเข้าใจในลวดลาย และลักษณะการใช้สีในงานทัศนารกรรม
2. รู้จักวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในงานทัศนารกรรมประเภทต่าง ๆ
3. ความเข้าใจลักษณะของลวดลายปักพื้นฐาน ด้วยการใช้วัสดุประเภทต่าง ๆ

13. ทักษะและความรู้ที่ต้องการ (Required Skills and Knowledge)

(ก) ความต้องการด้านทักษะ

1. ทักษะการปักลวดลายพื้นฐานในงานทัศนารกรรม
2. ทักษะการปักเกลียวหมุนเข็มนาฬิกาเข็มนาฬิกาขดพรรณพฤกษา ปักกลายใบไม้ขนาดต่าง ๆ

(ข) ความต้องการด้านความรู้

1. ความรู้เกี่ยวกับลักษณะของตัวโขน ตัวละคร แต่ละตัว
2. ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบลวดลายปักเฉพาะของตัวโขน ตัวละคร แต่ละตัว
3. ความรู้เกี่ยวกับประเภทของลวดลาย เข้าใจวิธีวางจังหวะ ช่องไฟของลาย

14. หลักฐานที่ต้องการ (Evidence Guide)

(ก) หลักฐานการปฏิบัติงาน (Performance Evidence)

ผ้าที่ปักเดินเลื่อมและดินแบบต่าง ๆ เป็นลวดลายธรรมชาติในงานทัศนารกรรม

(ข) หลักฐานความรู้ (Knowledge Evidence)

1. ระบุหรืออธิบายรูปลักษณ์ของตัวโขน ตัวละคร แต่ละตัว
2. ระบุหรืออธิบายการกำหนดรูปแบบลวดลายปัก เข้าใจวิธีวางจังหวะ ช่องไฟของลาย
3. ระบุหรืออธิบายทฤษฎีการใช้สีในงานทัศนารกรรม

(ค) คำแนะนำในการประเมิน

หลักฐานที่ต้องการเพื่อแสดงถึงสมรรถนะในส่วนนี้ ต้องมีความสำคัญและตอบสนองตามข้อกำหนดของสมรรถนะย่อยและเกณฑ์การปฏิบัติงาน โดยต้องแสดงถึง

1. ความรู้พื้นฐานและทักษะที่เกี่ยวข้องกับการปักลวดลายพื้นฐานในงานทัศนารกรรม ต้องมีความรู้ ความเข้าใจลักษณะตัวโขนละคร และลวดลายเฉพาะ สามารถเตรียมแบบลวดลายและปฏิบัติการปักได้อย่างเหมาะสม
2. ความสมบูรณ์ของผลงานในการปฏิบัติการปักลวดลายพื้นฐานในงานทัศนารกรรม

(ง) วิธีการประเมิน

1. การประเมินผลความรู้โดยประเมินจากแบบทดสอบความรู้
2. การประเมินผลการปฏิบัติโดยใช้การประเมินจากแบบทดสอบการปฏิบัติงาน
3. การประเมินผลโดยการพิจารณาจากแฟ้มสะสมผลงาน และการสัมภาษณ์

15. ขอบเขต (Range Statement)

(ก) คำแนะนำ

ผู้เข้ารับการประเมินต้องมีความรู้และทักษะในการปักลวดลายพื้นฐาน ดังนี้

1. จัดเตรียมแบบลวดลายปักพื้นฐานให้เหมาะสมกับพื้นที่

2. บักเดินเลื่อม บักเดินเกลียวดินโปรง ดิ้นมัน บนเลื่อมลายทักซิมาวัตร ลายใบไม้ ลายเกลียวก้านขด ลายพรรณพฤกษา
3. บักเดินเกลียวดินโปรงบนเลื่อมโดยลักษณะเกลียวดินและเลื่อมเรียงตัวพอดี ดิ้นไม้แตกทักหรือยับ เลื่อมไม่บิดเป็นคลื่น
4. ทักชะการกำหนดเลือกขนาดเข็ม สีด้ายให้เหมาะสมกับสีด้น

(ข) คำอธิบายรายละเอียด

ช่างพัสดราภรณ์ เป็นผู้ที่มีความชำนาญในการปักลวดลาย ทั้งที่เป็นการปักด้วยไหม และวัสดุโลหะ งานพัสดราภรณ์มีความสัมพันธ์กับการแสดงโขน ละคร ช่างพัสดราภรณ์จำเป็นต้องมีความเข้าใจในรูปแบบและกรรมวิธีการสร้างสรรค์ สะท้อนความเชื่อและจารีตประเพณี อนุรักษ์กระบวนการ รูปแบบ ลวดลายที่สืบทอดมาจากแบบแผนดั้งเดิม

งานปักพัสดราภรณ์ตามจารีตในปัจจุบัน มักปรากฏอยู่ในเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของการแสดงโขน แสดงละครรำ

ดังนั้นความรู้เบื้องต้นของการจัดเตรียมลวดลายปักนั้นต้องทำความเข้าใจในรายละเอียดส่วนต่าง ๆ ของเครื่องแต่งตัวชุดโขนเสียก่อน

เนื่องด้วยงานปักผ้าชุดเครื่องแต่งตัวชุดโขนของไทยมีความสัมพันธ์กับการแสดงที่มีรูปแบบซึ่งเป็นแบบแผนเฉพาะ

และกำหนดเป็นจารีตในการแสดงที่ยึดถือปฏิบัติกันมาจนเป็นประเพณี การวางลายสำหรับปัก มีชื่อเรียกตัวลายและกรรมวิธีการปักเครื่องโขน ละครโดยเฉพาะ ดังนี้

ลายหนูน หรือ ลายดิน เป็นชื่อที่ใช้เรียกกรรมวิธีการปักที่ทำให้ลายหนูนขึ้น การเขียนลายไทยสำหรับการปักเครื่องโขนประเภทนี้ คือการเขียนลายแบ่งออกเป็น ส่วน ๆ

ไม่เชื่อมต่อกันตลอดตัวลายเพื่อให้ง่ายต่อการปัก ซึ่งเป็นการปักแบบ “หนูน” ให้ตัวลายหนูนขึ้นเล็กน้อยไม่แบนราบ วัสดุที่นำมาใช้ในการปักลายหนูน ได้แก่ ดิ้นข้อ

(ตัดล้อมตัวลาย) ด้ายพอก (หนูนตัวลายให้หนูน) ดิ้นโปรง ดิ้นมัน หรือดินด้น แล้วแต่ความเหมาะสมกับลวดลายที่ใช้ โดยมีการปักทับเดินเป็นเส้นเกลียว

เพื่อเชื่อมรอยต่อระหว่างสีพื้นผ้ากับสีฉลิม และแบ่งช่องบรรจุดัวลาย ส่วนตัวลายที่นิยมนำมาปักได้แก่ ลายพุ่มข้าวบิณฑ์ ลายหน้าสิงห์ ลายกนกเปลว ลายประจายาม

ลายดอก ลายเถา ทั้งนี้อาจปักเสริมเพื่อความงามด้วยเลื่อม ลูกบิด เพชร พลอย ตลอดจนไหมสี ต่าง ๆ

ลายเลื่อม หรือ ลายป่า เป็นชื่อที่ใช้เรียกการปักเดินเส้น บักลูกโซ่ หรือปักทาบ โดยใช้ลวดลายประเภทลายเครือเถาที่มีดอกไม้ใบไม้อยู่ในลวดลาย

วัสดุที่นำมาใช้ในการปักลายเลื่อม ได้แก่ ดิ้น เลื่อม ไหมสี ปีกแมลงทับ ลูกบิด เพชร พลอย บางครั้งอาจมีการสอดเสริมลายด้วยผ้าตัดแบบเป็นลายดอกไม้ ใบไม้ ใบบัว ดอกบัว

ผีเสื้อ การปักลายเลื่อมมีความสำคัญตั้งแต่การวางลวดลาย การเลือกใช้วัสดุในการปัก และมีฝีมือในการปักให้งามเหมือนงานเขียน

ในการปักเครื่องโขน ละครของช่างโบราณอาจใช้ทั้งลายหนูน และลายเลื่อมผสมผสานกันไปเพื่อไม่ให้ลวดลายมีลักษณะบางเบาเกินไปหรือมีลักษณะแข็งกระด้างเกินงาม

สำหรับการปักเครื่องแต่งกายยืนเครื่องในปัจจุบันโดยเฉพาะตัวเองของโขนคือ พระราม พระลักษมณ์ ทศกัณฐ์ นางสีดา นิยมปักลายหนูนมากกว่า สำหรับ สิบแปดมงกุฏ

สิงญา เสนายักษ์ นิยมปักเป็นลายเลื่อม

องค์ประกอบส่วนใหญ่ที่เป็นผ้าปักของฝ่ายตัวพระ ยักษ์ และลิง ได้แก่

1. สนับเพลลา
2. รัตสะเวย
3. ห้อยข้าง
4. ห้อยหน้า
5. ห้อยหลัง
6. ตัวเสื้อ
7. อินทรธนู
8. กนกแขน
9. รัตอก
10. กรองคอ

องค์ประกอบของส่วนที่เป็นผ้าปักฝ่ายนาง (นาง นางยักษ์) ได้แก่

1. ผ้าห่มนางสองชาย
2. ผ้าห่มนางผืนใหญ่
3. ผ้าห่มนางยักษ์
4. นวมนาง

องค์ประกอบของส่วนที่เป็นผ้าปักของการแต่งกายยืนเครื่อง ผ้าที่ใช้เป็น “ภูเขา” ในการแต่งกายยืนเครื่องทั้งฝ่ายพระและฝ่ายนาง

ปัจจุบันนิยมผ้ายกเนื้อหนาจากอินเดียขนาดมาตรฐาน มีลายเชิงสองข้าง สีของผ้านุ่งมักใช้ตามสีฉลิมของเสื้อตัวพระ หรือสีฉลิมของตัวผ้าห่มนาง

องค์ประกอบเบ็ดเตล็ดของการแต่งกายยืนเครื่องส่วนใหญ่มักเป็นชิ้นส่วนพิเศษที่เป็นผ้าปักเพิ่มเติมเพื่อเน้นลักษณะหรือเน้นชาติพันธุ์ของตัวโขน ตัวละคร เช่น ปีกและหางครุฑ ปีกและหางกิ้งก่า ปีกและหางนกยูง หางมัจฉา หางวานร เป็นต้น

ก่อนเริ่มปัก ต้องกำหนดแบบปักต้นฉบับ ซึ่งมีความสำคัญมากถือเป็นต้นแบบแสดงภาพผลงานที่เสร็จสมบูรณ์ และเป็นแม่แบบกำหนดกระบวนการทำงาน

รายละเอียดสำคัญต่าง ๆ เช่น ลายปัก ตามส่วนต่าง ๆ ของลวดลาย การวางสีในงานปัก ชนิดและลักษณะผ้า ควรปรับแก้แบบจนเป็นที่พอใจขั้นสุดท้ายเสียก่อน

จึงนำไปใช้งานจริง ลวดลายที่เหมือนกัน สามารถนำไปแตกลักษณะปลีกย่อย เช่น โทนสี ลายปักที่จะนำมาใช้ ให้ผิดแผกกันออกไปตามความพอใจ

จึงทำให้ลวดลายเดียวกันสามารถมีแบบปักต้นฉบับได้หลายฉบับ

หากช่างที่มีความชำนาญในการปักชั้นสูงแล้ว อาจใช้เพียงแบบปักเปล่า หรือ "แบบเปล่า" เป็นตัวลวดลายล้วน ๆ ไม่มีรายละเอียดแต่อย่างใดใช้เป็นแบบลอกลงบนผ้าแบบปักทั้งสองประเภทนี้ เมื่อใช้งานเสร็จควรเก็บใส่แฟ้มพร้อมทั้งจัดหมวดหมู่ให้เรียบร้อย เพื่อป้องกันการสูญหาย สะดวกต่อการหยิบใช้และเป็นประโยชน์ต่อการทำงานครั้งต่อไป

16. หน่วยสมรรถนะร่วม (ถ้ามี)

N/A

17. อุตสาหกรรมร่วม/กลุ่มอาชีพร่วม (ถ้ามี)

N/A

18. รายละเอียดกระบวนการและวิธีการประเมิน (Assessment Description and Procedure)

1. การสอบปฏิบัติ
2. การสอบสัมภาษณ์
3. รายละเอียดกระบวนการประเมิน เครื่องมือและเกณฑ์การประเมินอยู่ในคู่มือการประเมินสมรรถนะ

1. รหัสหน่วยสมรรถนะ 01523
2. ชื่อหน่วยสมรรถนะ ปักลายกระจัง
3. ทบทวนครั้งที่ N/A
4. สร้างใหม่ ปรับปรุง
5. สำหรับชื่ออาชีพและรหัสอาชีพ (Occupational Classification)
ช่างศิลปกรรม TSCO 7332.40 ช่างปักผ้าด้วยมือ, ISCO 7319 : ช่างงานหัตถกรรม (กรรมวิธีแบบดั้งเดิม)

6. คำอธิบายหน่วยสมรรถนะ (Description of Unit of Competency)

บุคคลผู้มีสมรรถนะตามหน่วยสมรรถนะนี้ต้องมีความรู้ความเข้าใจลักษณะของลวดลายกระจัง มีทักษะในการเขียนแบบลวดลายปักได้อย่างเหมาะสม
ทักษะในการปักลายกระจังตั้งแต่การปักดินข้อกำหนดลาย ถมดินและไหม รวมถึงปักหนูนในลวดลายกระจัง

7. สำหรับระดับคุณวุฒิ

1	2	3	4	5	6	7	8
☐	☐	☐	☐	☒	☐	☐	☐

8. กลุ่มอาชีพ (Sector)

ช่างศิลปกรรมแบบศิลปะไทย

9. ชื่ออาชีพและรหัสอาชีพอื่นที่หน่วยสมรรถนะนี้สามารถใช้ได้ (ถ้ามี)

N/A

10. ข้อกำหนดหรือกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง (Licensing or Regulation Related) (ถ้ามี)

N/A

11. สมรรถนะย่อยและเกณฑ์การปฏิบัติงาน (Elements and Performance Criteria)

สมรรถนะย่อย (Element)	เกณฑ์ในการปฏิบัติงาน (Performance Criteria)	วิธีการประเมิน (Assessment)
015231 ปักดินข้อกำหนดลายกระจัง	1.1 สามารถปักปักดินข้อกำหนดลายได้ตามแบบที่กำหนด 1.2 สามารถปักปักดินข้อเรียงตัวพอดี ข้อไม่ห่างเกินไป ดินไม่แตกหักหรือยับ 1.3 ระบุหรืออธิบายรูปลักษณะลวดลายกระจัง 1.4 ระบุ หรืออธิบายการกำหนดสัดส่วนของลวดลายกระจังในงานศิลป กรรม	การสังเกตการปฏิบัติงาน การสัมภาษณ์
015232 ถมดินในลวดลายกระจัง	2.1 สามารถถมดินโปร่ง ดินมัน ใหม แล่ง ในลวดลายตามแบบที่กำหนดในลวดลายกระจัง 2.2 สามารถถมดินและวัสดุปักอื่น ๆ เรียงตัวพอดีปักใหม่เรียงเส้น 2.3 กำหนดเลือกขนาดเข็ม สั้ยให้เหมาะสมกับสีดินและวัสดุปักอื่น ๆ	การสังเกตการปฏิบัติงาน

สมรรถนะย่อย (Element)	เกณฑ์ในการปฏิบัติงาน (Performance Criteria)	วิธีการประเมิน (Assessment)
015233 ปักหนูลวดลายบน ในลวดลายกระจัง	3.1 สามารถปักหนูลวดลายบนขึ้น ด้วยเชือก เส้นไหม เส้นฝ้าย หรือสำลี ในลวดลายกระจัง 3.2 สามารถเลือกชนิดของดินให้เหมาะสมกับลวดลายที่ทำการปัก 3.3 สามารถปักทับด้วยเส้นไหมลงที่ละเส้นเพื่อเพิ่มมิติ 3.4 สามารถปักขอยไหมให้เต็มลวดลาย 3.5 สามารถปักดินโปรง ดินมัน แล่ง หรือปักลวดลายด้วยดินประเภทต่าง ๆ 3.6 กำหนดเลือกขนาดเข็ม สีด้ายให้เหมาะสมกับสีดินและวัสดุปักอื่น ๆ	การสาธิตการปฏิบัติงาน
015234 ปักลวดลายบริเวณกรอบลาย	4.1 สามารถปักเดินเส้นบริเวณขอบหลังที่ปักลวดลาย ด้วยการใช้เส้นไหมสีต่าง ๆ 4.2 สามารถเลือกชนิดของดินต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับกรอบลาย 4.3 กำหนดเลือกขนาดเข็ม สีด้ายให้เหมาะสมกับสีดินและวัสดุปักอื่น ๆ	การสาธิตการปฏิบัติงาน

12. ความรู้และทักษะก่อนหน้าที่จำเป็น (Pre-requisite Skill & Knowledge)

1. ความเข้าใจในลวดลาย และลักษณะการใช้สีในงานทัศนกรรม
2. รู้จักวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในงานทัศนกรรมประเภทต่าง ๆ
3. ความเข้าใจลักษณะของลวดลายปักพื้นฐาน ด้วยวัสดุประเภทต่าง ๆ
4. สามารถปักเดินดินโปรง ดินมัน ปักแบบตีเกลียว รวมถึงปักหนูลวดลายบนขึ้นตามลักษณะลาย

13. ทักษะและความรู้ที่ต้องการ (Required Skills and Knowledge)

(ก) ความต้องการด้านทักษะ

1. ทักษะการปักหักดินข้อตามลวดลายกระจังได้
2. ทักษะการถมดินโปรง ดินมัน ไหม แล่ง ในลวดลายได้
3. ทักษะการปักเดินเส้นบริเวณขอบหลังที่ปักลวดลาย ด้วยการใช้เส้นไหมสีต่าง ๆ

(ข) ความต้องการด้านความรู้

1. ความรู้ด้านลวดลายไทย และวิวัฒนาการของลวดลาย
2. ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบลวดลายปัก เข้าใจวิธีวางจังหวะ ช่องไฟของลาย

14. หลักฐานที่ต้องการ (Evidence Guide)

(ก) หลักฐานการปฏิบัติงาน (Performance Evidence)

ผ้าที่ปักหักด้นข้อตามขอบลายกระจิง ปักหนุนถมด้นโปรงในลวดลายกระจิง

(ข) หลักฐานความรู้ (Knowledge Evidence)

1. ระบุหรืออธิบายรูปลักษณะลวดลายกระจิง
2. ระบุหรืออธิบายการกำหนดสัดส่วนของลวดลายกระจิงในงานพัสดราภรณ์
2. ระบุหรืออธิบายการกำหนดรูปแบบลวดลายปัก เข้าใจวิธีวางจิงหวะ ช่องไฟของลาย
3. ระบุหรืออธิบายทฤษฎีการใช้สีในงานพัสดราภรณ์

(ค) คำแนะนำในการประเมิน

หลักฐานที่ต้องการเพื่อแสดงถึงสมรรถนะในส่วนนี้ ต้องมีความสำคัญและตอบสนองตามข้อกำหนดของสมรรถนะย่อยและเกณฑ์การปฏิบัติงาน โดยต้องแสดงถึง

1. ความรู้พื้นฐานและทักษะที่เกี่ยวข้องกับการปักลายกระจิง การหักด้นข้อตามขอบลวดลาย ถมด้นโปรง ด้นมัน ใหม แล้งในลวดลายกระจิง และปักเดินเส้นบริเวณขอบหลังจากที่ปักลวดลาย
2. ความสมบูรณ์ของผลงานในการปฏิบัติกรปักลายกระจิงให้เหมาะสมกับช่องไฟ ทาบลาย และกรึงลวดลายที่ค้ดลอกตรงลวดบนผ้าได้อย่างถูกต้อง

(ง) วิธีการประเมิน

1. การประเมินผลความรู้โดยประเมินจากแบบทดสอบความรู้
2. การประเมินผลการปฏิบัติโดยใช้การประเมินจากแบบทดสอบการปฏิบัติงาน
3. การประเมินผลโดยการพิจารณาจากแฟ้มสะสมผลงาน และการสัมภาษณ์

15. ขอบเขต (Range Statement)

(ก) คำแนะนำ

ผู้เข้ารับกรประเมินต้องมีความรู้และทักษะในการปักลายกระจิง ดังนี้

1. ทักษะการปักหักด้นข้อตามขอบลวดลายกระจิง
2. ทักษะการถมด้นโปรง ด้นมัน ใหม แล้ง ในลวดลาย
3. ทักษะการปักหนุนให้ลายหนุนขึ้น ด้วยเชือก เส้นไหม เส้นฝ้าย หรือสำลี ในลวดลายกระจิง
4. ทักษะการปักเดินเส้นบริเวณขอบหลังจากที่ปักลวดลาย

(ข) คำอธิบายรายละเอียด

งานพัสดราภรณ์ตามแบบราชสำนัก มีขั้นตอนและวิธีการที่ละเอียดอ่อนต่างจากงานปักโดยทั่วไป เอกลักษณะสำคัญอยู่ที่วิธีการปักของช่างที่จะต้องลงมือที่ละครั้งจนเกิดเป็นลวดลาย ขั้นตอนเหล่านี้ได้ถูกถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น การปักชุดโขนละครถือได้ว่าเป็นหนึ่งในงานงานพัสดราภรณ์ ซึ่งจะมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ด้วยการปักตามแบบของตัวละครนั้น ๆ ส่วนลายที่ใช้ในการปักจะมีความแตกต่างกันไปตามชื่อของตัวละคร เช่น ลายกระหนก ใช้สำหรับพระลักษณ์และพระราม ลายหน้าสิงห์ ใช้สำหรับทศกัณห์ เป็นต้น ช่างปักต้องใช้ทักษะความชำนาญเป็นอย่างมากจึงสามารถปักให้ได้รายละเอียดที่สวยงามลงตัว ช่างปักต้องมีความรู้ด้านการเขียนลวดลายไทย จึงจะสามารถบังคับฝีเข็มให้อ่อนช้อยเสมือนกับการวาดลายเส้น ช่างปักจึงต้องมีทั้งทักษะฝีมือและความอดทนในการปักลวดลายให้แล้วเสร็จ “ลวดลายไทย” แสดงถึงเอกลักษณ์ของความเป็นไทยบ่งบอกถึงภูมิปัญญาของช่างไทย ใช้จินตนาการในเชิงสร้างสรรค์มีแบบอย่างเฉพาะตัว มีทั้งลายสัตว์ในอุดมคติ ลวดลายธรรมชาติ ลวดลายประกอบ ลวดลายไทยถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ปรากฏในงานพัสดราภรณ์ โดยลวดลายไทยพื้นฐาน มีดังต่อไปนี้

1. ลายกระจิง เป็นลวดลายพื้นฐานที่สำคัญของลายไทย ต้นแบบลายนี้มาจากธรรมชาติ โครงสร้างของลายอยู่ในรูปทรงสามเหลี่ยมด้านเท่า มีลักษณะตาของต้นอ้อย ด้านข้างจะแยกปลายแหลมเหมือนลูกปาก ลายนี้จะใช้ประดับตามขอบลาย ลายกระจิงมีอยู่หลายรูปแบบ ดังนี้

- 1.1 กระจิงพันปลา** มีรูปทรงเป็นสามเหลี่ยมยอดเรียวยแหลมเป็นที่มาของกระจิงตาอ้อย หรือกระจิงใบเทศ ถือเป็นกระจิงตัวเริ่มต้น กระจิงพันปลาเป็นลายติดต่อกันได้ทั้งชายและขวา
- 1.2 กระจิงตาอ้อย** ทรงตัวอยู่ในรูปสามเหลี่ยมด้านเท่า เส้นอ่อนเรียวยทั้งชาย และขวาปลายยอดแหลมมีปากทั้งสองข้าง เมื่ออยู่เฉพาะตัวเดี่ยว ๆ เรียกว่าตาอ้อย เมื่อเข้าประกอบเป็นลายติดต่อกันชายและขวาเขียนเป็นลายบัวหงายบัวคว่ำ
- 1.3 กระจิงใบเทศ** มีทรงภายนอกอ่อนเรียวยเหมือนกระจิงตาอ้อย อยู่ในรูปสามเหลี่ยมด้านเท่าเช่นเดียวกัน แต่ภายในตัวมีสอดไส้สามตัว กระจิงใบเทศมีวิธีแบ่งตัวได้หรือสอดไส้ได้หลายวิธี เมื่อตัวยิ่งโตขึ้นก็ยิ่งแบ่งตัวได้มากขึ้นและไส้ตัวซ้อนได้มากขึ้น การแบ่งจิงหวะรอบตัวหรือการบากของกระจิงใบเทศนี้เรียกว่า “แข่งสิ่ง” เมื่อตัวกระจิงใบเทศโตขึ้นเท่าใด แข่งสิ่งก็จำเป็นต้องแบ่งตัวมากขึ้นไปด้วย การแบ่งแข่งสิ่งให้เป็นลำดับติดต่อกันไม่ได้ ก็เท่ากับเขียนกระจิงใบเทศไม่เป็น
- 1.4 กระจิงหู** หรือกระจิงปฏิญาณ มีทรงอยู่ในรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า กว้างสองส่วน สูงสามส่วน ตอนบนมีทรงเหมือนกระจิงใบเทศ แล้วต่อกันลงมาอีกครึ่งส่วนชายและขวา แต่ภายในตอนล่างมีกบทั้งชายและขวา เช่นเดียวกับกระจิงใบเทศ วิธีแบ่งตัวมีเป็นลำดับคล้ายกระจิงใบเทศ ตัวโตขึ้นก็มีการแบ่งตัวมากขึ้น
- 1.5 กระจิงรวน** มีส่วนเหมือนกระจิงหูทุกส่วน ตลอดจนแบ่งตัวทุกอย่างเหมือนกันทั้งหมดแต่ยอดสะบัดปลายไปไปทางชายหรือขวาก็ได้

กระจังวอนเป็นลายติดต่อชายขวา

2. ลายประจำยาม ลวดลายที่มีรูปร่างสี่เหลี่ยมจัตุรัสแฉงมุม มีลักษณะคล้ายดอกไม้ โดยตัดแปลงมาจากดอกไม้ชนิดหนึ่งทีเรียกว่า “ดอกสี่ทิศ”

ลายประจำยามประกอบด้วยวงกลมกับกระจังใบเศร็อบวงกลมทั้งสี่ด้าน ถ้าเป็นตัวอย่างเล็กอาจใช้กระจังตาอ้อยแทน ลายประจำยามอยู่ในจำพวกดอกลอยและใช้เป็นแม่ลายที่ออกลาย หรือใช้เป็นทึ่มลาย

3. ลายกระหนก เป็นลายพื้นฐานหนึ่งที่สำคัญของลายไทย มีพื้นฐานจากสามเหลี่ยมชายธง อาจมีตัวเดียวหรือหลายตัวก็ได้ มักมีฐานมุมแหลมหันไปทางเดียวกัน โดยมีขนาดและสัดส่วนที่แตกต่างกันไป ลายกระหนกที่สำคัญ ได้แก่ กระหนกสามตัว กระหนกเปลว

4. ลายพุ่มข้าวบิณฑ์ ลวดลายที่มีรูปทรงพุ่ม เป็นรูปทรงคล้ายดอกบัวตูม รายละเอียดลึกลายสามารถเขียนได้หลายลักษณะ มีส่วนกว้างสองส่วน สูงสามส่วน รอบตัวของทรงพุ่มทรงข้าวบิณฑ์มีแบ่งเชิงสิงห์เหมือนกระจังใบเทศ พุ่มทรงข้าวบิณฑ์เป็นลายดอกลอยใช้เป็นทึ่มออกลาย และยังใช้เข้าประกอบกับลายอื่น ๆ ได้อีก

5. ลายกาบ เป็นลายที่กำเนิดลายข่อยลาย โครงสร้างของลายนี้มาจากพืชพันธุ์ในส่วนที่เป็นกาบหุ้มตรงโคนหรือข้อ เช่น กาบของต้นไม้ กาบต้นกล้วย

6. ลายนกคาบและนาคขบ มีลักษณะเป็นหน้าของนก หน้านาคทีเอาปากคาบลายตัวอื่นเอาไว้หรือมีลายข่อยอื่น ๆ ออกทางปาก

ตำแหน่งของลายนกกคาบจะอยู่ตรงข้อต่อที่จะเชื่อมกันกันและกัน

7. ลายรักร้อย ประกอบด้วย ลายประจำยามและกระจังใบเทศ หรือกระจังตาอ้อย ลายรักร้อยใช้ลายประจำยามเป็นทึ่มออกลาย

ต่อด้วยกระจังใบเทศหรือกระจังตาอ้อยเรียงต่อกันไปทั้งชายและขวาจนสุดลาย ถ้าเป็นลายรักร้อยใหญ่ใช้วิธีแบ่งตัวเหมือนกระจังใบเทศ

ลวดลายที่กล่าวมาเป็นเพียงลายไทยพื้นฐานส่วนหนึ่งที่สามารถด้อยอดสร้างสรรค์ผู้ลายได้ โครงลายที่สำคัญยังประกอบด้วย ลายข่อย ลายหน้ากระดาน ลายก้านต่อลายเถา ฯลฯ ซึ่งเกิดจากมีความเชี่ยวชาญในการเขียนลายข่อยแล้วมาผู้รวมกันได้อย่างสวยงาม และนำไปประดับในส่วนต่าง ๆ ทั้งงานพัสดราภรณ์ งานสถาปัตยกรรม งานประติมากรรม งานจิตรกรรม และงานหัตถศิลป์อื่น ๆ

ในการวาดเส้นลายไทย การผูกลาย หรือการนำลายไทยในหลายส่วนมาเขียนรวมกันเป็นแนวทางที่ทำกันมาตลอด

ดังนั้นผู้เขียนเส้นในการผูกลายจะต้องรอบรู้ในการเขียนลายหรือข่อยลายต่าง ๆ อย่างเชี่ยวชาญจึงจะเขียนลวดลายไทยได้จังหวะที่สวยงามตามกรอบของภาพที่กำหนด

งานพัสดราภรณ์เป็นงานที่ต้องใช้ความเข้าใจ และทักษะในการเขียนลวดลายไทยในระดับหนึ่ง

เนื่องด้วยเป็นงานที่แสดงออกถึงทักษะความชำนาญและความประณีตของช่าง

ช่างบรรจงใช้สองมือในการปักโดยใช้มือข้างหนึ่งอยู่ด้านบนและอีกข้างหนึ่งอยู่ด้านล่างและใช้ทั้งสองมือคอยรับส่งเข็มให้สัมพันธ์กัน

การปักลวดลายไทยให้เกิดความสวยงามลงบนผืนผ้ามีด้วยกันหลากหลายเทคนิคขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของช่างที่สั่งสมมา

โดยมีเทคนิคและวิธีการปักที่มีการเรียนรู้สืบทอดกันมาตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. การปักหนูน ไซในการปักลวดลายบนพื้นที่เล็ก ๆ ด้วยวิธีการปักหนูนด้วยเชือก เส้นไหม เส้นฝ้าย หรือสำลีให้ลวดลายนูนขึ้น เด่นชัด ช่วยให้ลวดลายดูมีชีวิตสวยงาม โดยช่างปักต้องเลือกชนิดของด้นให้ เหมาะสมกับลวดลายที่ทำการปัก โดยใช้วิธีการปักที่บิดเป็นเส้นเกลียวเพื่อเชื่อมรอยต่อระหว่างสีที่ขึ้นผ้ากับสีขลิบริม และแบ่งช่องบรรจุด้วยจะไม่เชื่อมต่อดลลลาย จะแบ่งลายเป็นตัวให้ง่ายต่อการปักและสวยงาม โดยลายที่นิยมนำมาปักได้แก่ ลายพุ่มข้าวบิณฑ์ ลายหน้าสิงห์ ลายประจำยาม ลายดอก ลายเถา ลายกนกเปลว ช่างเขียนลายจะต้องผูกลายให้เข้ากับแบบของเครื่องละคร เช่น เสื้อ สนับเพลลา ห้อยหน้า ห้อยข้าง อินทรธนู กรองคอ รัตสะเอว สุวรรณกระถอบ ผ้าห่มนาง ซึ่งมึรูปแบบแตกต่างกัน ผู้เขียนลายต้องใช้ความสามารถในการผูกลายให้ดูสวยงาม และสะดวกในการปัก วิธีที่นิยมใช้ในการปักลายหนูน คือ การปักที่บิด เกลียว ซึ่งอาจจะใช้เลื่อม เพชร ลูกปัด ปักประดับเพิ่มเพื่อเสริมความงาม ตัวอย่างขั้นตอนในการปักหนูน มีดังนี้

1.1 ซึงสะดิง ด้วยผ้า ที่ต้องการปัก ลอกลายลงบนผ้าหรือกระดาษลอกลายเนาลายกับผ้าที่ต้องการปัก

1.2 ล้อมลายด้วยด้นข้อ ดัดด้นข้อตามลายที่ลอกไว้บนผ้า

1.3 หนูนลายภายในลายที่ล้อมด้นข้อไว้ให้นูนสูงเป็นหลังเต่า ด้วยด้ายที่ทำมาจากฝ้าย

1.4 ปักด้นโปร่ง หรือด้นมัน ด้นด้น ให้เหมาะสมกับลาย

1.5 แต่งลายให้ดูสวยงามยิ่งขึ้น ด้วยเลื่อม ลูกปัก เพชร พลอย เป็นต้น

2. การปักเดินเส้น เป็นการปักเดินเส้นบริเวณขอบ หรือปักลวดลายที่ต้องการมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ช่างปักจะปักเดินเส้นในบริเวณขอบหลังจากที่ปักลวดลายเสร็จเรียบร้อยแล้ว ด้วยการใช้เส้นไหมสีต่าง ๆ หรือ ด้นเงิน ด้นทอง

3. การปักทึ่ม เป็นการนำเส้นไหมปักลงบนผืนผ้าให้เกิดเป็นลวดลายตามที่ได้ร่างแบบไว้ นิยมใช้ปักบนลวดลายที่ขนาดไม่ใหญ่มาก

หากต้องการให้ลวดลายนูนขึ้นมามากกว่าปักด้นจะต้องปักหนูนด้านล่างก่อนแล้วจึงจะปักทึ่มลงไป เริ่มปักจากด้านหนึ่งไปอีกด้านหนึ่งตามรูปร่างของลวดลาย

ถ้าในพื้นที่ที่กว้างจะปักขึ้นลงด้วยมีเข็มที่ละเส้น ๆ แล้วปักลงไปทีละเส้นต่อกันเพื่อเพิ่มความอ่อนช้อย เมื่อปักไหมแต่ละเส้นต่อ ๆ กัน เส้นไหมจะมีความละเอียดมากขึ้น ช่างปักจะไม่นิยมปักเส้นไหมในแนวขวางเพราะทำให้ลวดลายดูไม่พลิ้วไหวขาดความเป็นธรรมชาติ

4. การปักข่อย วิธีการคล้ายคลึงกับการปักทึ่มด้วยวิธีการปักไหมลงไปให้เต็มลวดลาย

จะมีความแตกต่างกันตรงที่การปักข่อยนั้นจะใช้กับลวดลายที่มีขนาดใหญ่และต้องการไล่สีของเส้นไหม โดยใช้ระยะการเดินเข็มสั้น ๆ จากจุดหนึ่งไปอีกจุดหนึ่ง

ปักแบบสั้นยาวสลับกันไป นิยมปักไล่สีเส้นไหมจากโทนอ่อนไปโทนเข้มทำให้ภาพที่ปักออกมาดูมีชีวิตราวกับงานจิตรกรรม

5. การปักด้นเงิน ด้นทอง เป็นเทคนิคการปักเชิงช่างระดับสูงที่ต้องใช้ความสามารถและใช้เวลานานในการปัก

ลวดลายที่ปักด้วยด้นเงินด้นทองจะต้องใช้ความประณีตมากเพื่อให้ลวดลายมีความละเอียดกลมกลืนกันตลอดทั้งลวดลาย ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ยากและต้องใช้ความอดทนในการปัก นิยมปักประดับร่วมกับวัสดุอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความสวยงามยิ่งขึ้น เช่น เลื่อม ลูกปัด ไหมขม ปักแมลงทับ อัญมณีสีต่าง ๆ เป็นต้น

16. หน่วยสมรรถนะร่วม (ถ้ามี)

N/A

17. อุตสาหกรรมร่วม/กลุ่มอาชีพร่วม (ถ้ามี)

N/A

18. รายละเอียดกระบวนการและวิธีการประเมิน (Assessment Description and Procedure)

1. การสอบปฏิบัติ
2. การสอบสัมภาษณ์
3. รายละเอียดกระบวนการประเมิน เครื่องมือและเกณฑ์การประเมินอยู่ในคู่มือการประเมินสมรรถนะ